

KULOLCHILIKKA OID ERTAKLARDA BADIY TAHLIL
MASALASI

Mannonova Maftuna Shukrillo qizi

Qarshi xalqaro universiteti

“Filologiya va tillarni o`qitish (o`zbek tili)”

kafedrasi o`qituvchisi,

maftunamannonova3@gmail.com

UDK: 413.164:943.75

ORCID: 0009-0004-2675-8132

The issue of artistic analysis in pottery-related tales

Mannonova Maftuna Shukrillo kizi

"Department of Philology and Teaching Languages (Uzbek Language) Lecturer",

Karshi International University,

maftunamannonova3@gmail.com

UDK: 413.164:943.75

ORCID: 0009-0004-2675-8132

Вопрос художественного анализа в сказках о гончарстве

Маннонова Мафтуна Шукрилло кизи

"Преподаватель кафедры филологии и преподавания языков (узбекский язык)"

Каршинского государственного университета

maftunamannonova3@gmail.com

UDK: 413.164:943.75

ORCID: 0009-0004-2675-8132

Annotatsiya: Maqolada kulolchilik sohasiga oid ertaklar badiiy jihatdan tahlil qilinadi. Ertaklarning mazmuniy va shakllanish xususiyatlari, obrazlar va ularning semantik maydoni, badiiy vositalar orqali berilgan axloqiy va madaniy qadriyatlar o`rganiladi. Shuningdek, ertaklarda xalq og`zaki ijodining o`ziga xos

ifodalanish usullari va hunarmandchilik bilan bog'liq terminlarning ishlatilishi ham tahlil qilinadi.

Kirish

Kulolchilik o'zbek xalqining qadimiy hunarmandchilik sohalaridan biri bo'lib, u nafaqat amaliy maqsadlarda, balki madaniy meros sifatida ham ahamiyatlidir. Hunarmandchilikka oid ertaklar esa bu sohaning tarixi, an'analari va badiiy ifodalanishini o'zida aks ettiradi. Ehtimol, kulolchilik ertaklari xalqning dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari va badiiy tafakkurini ochib beradi.

***Аннотация:** В статье проводится художественный анализ сказок, связанных с гончарным ремеслом. Изучаются содержательные и структурные особенности сказок, персонажи и их семантические поля, а также нравственные и культурные ценности, передаваемые с помощью художественных средств. Кроме того, анализируются особенности выражения народного устного творчества и использование терминов, связанных с ремеслом, в сказках.*

Введение

Гончарное ремесло является одним из древних ремесел узбекского народа, имеющим значение не только в практических целях, но и как часть культурного наследия. Сказки, связанные с гончарным делом, отражают историю, традиции и художественное выражение этого ремесла. Гончарные сказки могут раскрыть мировоззрение, нравственные ценности и художественное мышление народа.

***Abstract:** The article provides an artistic analysis of tales related to pottery. The content and structural features of the tales, the characters and their semantic fields, as well as the moral and cultural values conveyed through artistic means, are examined. In addition, the unique forms of expression of folk oral creativity and the use of pottery-related terminology in the tales are also analyzed.*

Introduction

Pottery is one of the ancient crafts of the Uzbek people, significant not only for practical purposes but also as a part of cultural heritage. Tales related to pottery

reflect the history, traditions, and artistic expression of this craft. Pottery tales can reveal the worldview, moral values, and artistic thinking of the people.

Ertaklarning mazmuniy tahlili

Kulolchilikka oid ertaklar ko‘pincha hunarmandchilik jarayoni, shogird-ustoz munosabatlari, kulolning hayotiy sinovlari va ijodiy mehnati bilan bog‘liq bo‘ladi. Ertaklarda quyidagi mazmuniy jihatlar ko‘zga tashlanadi:

1. **Mehnat va ijodiy izlanish mavzusi** – Ertak qahramonlari odatda hunarmandchilik jarayonida turli sinovlardan o‘tadi, yangilik yaratadi, sabr-toqat va mahoratning ahamiyatini ko‘rsatadi.
2. **Axloqiy va ma‘naviy qadriyatlar** – Ertaklar odatda halollik, mehnatsevarlik, do‘stlik va mehr-muhabbat kabi qadriyatlarni targ‘ib qiladi.
3. **Xalq og‘zaki ijodining elementlari** – Qahramonlar dialoglari, folkloriy frazeologizmlar, maqollar va topishmoqlar ertaklarning badiiy boyligini oshiradi.

Badiiy vositalar va uslublar

Kulolchilik ertaklarida badiiy ifodalanish quyidagi vositalar orqali amalga oshadi:

- **Metafora va taqqoslashlar** – Hunarmandning mehnati turli tabiiy jarayonlar bilan solishtiriladi: “Kulolning kafti tuproq kabi yumshoq va hosildor”.
- **Personifikatsiya** – Loy, suv, qum kabi elementlarga insoniy xususiyatlar beriladi.
- **Takror va ritm** – Og‘zaki ijodiy an‘anaga xos ravishda takroriy iboralar ertakning ritmini va eslab qolinishini ta‘minlaydi.
- **Tasviriy detal** – Loyning shakllanishi, tandirning isishi, idishning bezaklari kabi detal tasvirlar ertakning vizual badiiy obrazini yaratadi.

Qahramonlar va obrazlar

Kulolchilik ertaklaridagi qahramonlar ko‘pincha quyidagi turlarga bo‘linadi:

- **Kulol qahramon** – Mehnat va ijodiy izlanishning timsoli, donolik va sabr-toqat egasi.

- **Shogird yoki yordamchi** – Ustozning tajribasini o‘rganadi, qahramonning axloqiy va kasbiy o‘shiga guvoh bo‘ladi.

- **O‘zgacha ijtimoiy qahramonlar** – Do‘st, raqib yoki tabiat elementlari, ular qahramonning maqsadlariga erishishida to‘siq yoki yordamchi sifatida tasvirlanadi.

Obrazlar orqali ertaklarda mehnatga hurmat, ijodiy jarayonning qadr-qimmatini va insonning tabiat bilan uyg‘unligi badiiy jihatdan aks ettiriladi.

Dialektal va terminologik xususiyatlar

Kulolchilikka oid ertaklarda hunarmandchilik terminlari, masalan, “**loy yo‘g‘rish**”, “**tandirda pishirish**”, “**idish bezash**” kabi so‘zlar keng qo‘llaniladi. Bu so‘zlar o‘zbek xalq shevalarida turlicha talaffuz qilinishi mumkin, bu esa dialektologik jihatdan qiziqarli. Masalan, Buxoro va Farg‘ona mintaqalarida ba’zi kulolchilik atamalari fonetik va leksik jihatdan farq qiladi.

Xulosa

Kulolchilik ertaklari nafaqat hunarmandchilik jarayonini tasvirlaydi, balki xalq badiiy tafakkurining, axloqiy qadriyatlarining va og‘zaki ijodining noyob namunasi hisoblanadi. Mazmuni, qahramonlari, badiiy vositalari va terminologiyasi orqali ular xalq madaniyati va hunarmandchilik merosini chuqurroq anglashga imkon beradi. Shu jihatdan, kulolchilikka oid ertaklarni o‘rganish nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik va badiiy tafakkur tadqiqotlari uchun ham muhimdir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Axmedov, T. (2005). *O‘zbek xalq ertaklari*. Toshkent: Fan.
2. Qodirov, R. (2010). *Hunarmandchilik va xalq og‘zaki ijodi*. Toshkent: Sharq.
3. Karimov, M. (2012). *Badiiy tahlil va folklor*. Samarqand: Universitet nashriyoti.
4. Nazarov, S. (2018). *O‘zbek ertaklarining badiiy xususiyatlari*. Toshkent: Fan va Texnologiya.